

Bogdan Drakulić

VREME I IDEOLOGIJA
HIPOKRIZIJE

PREDAVANJA O LJUDSKOM VREMENU

Akademski misao

Bogdan Drakulić

VREME I IDEOLOGIJA HIPOKRIZIJE
PREDAVANJA O LJUDSKOM VREMENU

Recenzenti

Prof. dr Branko Ćorić

Prof. dr Dejan Lalović

Prof. dr Tomislav Sedmak

Izdavač

Akademski misao, Beograd

Priprema za štampu

Boris Popović

Tiraž 300 primeraka

Štampa

Grafoprint, Gornji Milanovac

Mesto i godina izdanja

Beograd, 2025.

ISBN 978-86-6200-046-0

SADRŽAJ

Predgovor	7
Sloboda od ideala do apsurdna	9
Socijalno značenje seksualnih sloboda	25
Kako je moguć savremeni humanizam	44
Psihološke osnove socijalnog bunta	61
Društvena upotreba psihološkog vremena	77
Vremena psihoterapije	94
Istorijska porodica u istorijskom vremenu	107
Socijalna ili državna psihijatrija	129
Egzistencijal teskobe ili egzistencijalni strahovi	145
Subjektivno vreme u psihijatrijskom poremećaju	164
Difuzija individualnog identiteta i globalna ideologija hipokrizije	178
Fenomeni „normalne” paranoidnosti	194
Nova normalnost u granicama vremena	208
Ko sam ja	222
Biografija autora	239

PREDGOVOR

Tekst, uz manje tehničke korekcije, prezentuje niz predavanja koja sam od 2009. do 2024. godine održao na redovnim godišnjim psihijatrijskim seminarima pod zajedničkim nazivom „Ljudi govore...”, poslednjih godina održanim u organizaciji društva „Čovek i psiha”, i koji su zatim bili štampani u redovnim zbornicima, sa brojnim temama koje su se za mene ipak sve više prirodno sublimisale u razmatranja o ljudskom vremenu, kako se ono pojavljuje u raznim psihološkim, socijalnim i filozofskim fenomenima. Diskurzivno ili intuitivno, eksplicitno ili implicitno, pojedine zadate teme predavanja su u krajnjem rezultatu moje obrade vodile toj osnovnoj čovekovoju univerzaliji – koncepciji vremena. Na simbolički sličan način, rečeno je da svi putevi vode u Rim, ali treba zapaziti i to da je Rim tada nazivan *Città Eterna*, dakle određen bitno *vremenskom* dimenzijom, ukoliko se vremenske kategorije ne redukuju na prosti tok sukcesije kao što je to često slučaj. Takođe je vidljivo da atribut pripisan Rimu u ovoj sintagmi nije neutralno deskriptivan, nego se *ideološka* snaga koja treba da potvrdi vrednost i nadmoć imperije, zasniva opet na vremenu. U tekstove je zbog tematske relevantnosti uključeno i jedno predavanje održano na seminaru Psihoanalitičke sekcije Srpskog lekarskog društva. Ljubaznošću profesora Branka Ćorića omogućeno mi je da objavim tekstove svojih predavanja u ovakvom zajedničkom obliku.

Osnovna nit koja se ekstenzivno proteže kroz redove ove knjige jeste ta, da vreme nije samo opažljivi i određivi spoljašnji predmet svesti, i nije samo osnovni konstituent individualne psihe, nego baš kao takva supstancijalna odredba predstavlja mogućnost samorealizacije čoveka na jednoj, ali zato i upotrebljenu opasnost od korišćenja u svrhe dominacije nad pojedincem i društvom, na drugoj strani. Nikada se u ljudskoj istoriji nije razumela, a zatim bila i opredmećena bilo koja fizička, psihička, duhovna i socijalna sila, koja nije odmah upotrebljena u svrhe moći i dominacije. Štaviše, najčešće je i prethodni motiv za njihov pronalazak bio ratni. Čuvena Arhimedova izjava „dajte mi polugu i pomeriću svet” odmah je našla primenu u usavršavanju katapulte. Nobelov dinomit se potvrdio kao vrlo efikasno sredstvo ubijanja, što je dovelo do licemernog ustanovljavanje nagrade za mir, kao sredstva pranja savesti. Ponekad su, kao u translaciji izvornog greha, i dobitnici te nagrade ilustrovali njenu pravu društvenu prirodu i ne-vrednost. Kao što je i od Tesle, koji na sreću nije bio laureat, na osnovu tada propulzivne nauke o elektricitetu, za mnoge ostalo najintrigantnije bavljenje „zrakama smrti”, tako je Ajnštajnova pa Openhajmerova nuklearna energija najpre prikazala sebe u Japanu, da bi zatim postala osnova održavanja svetskog „mira”. „Enigma”, britanski mehanički aparat za dešifrovanje

neprijateljskih kriptovanih poruka, završila je svoj pravolinijski razvoj u moćnim mikroelektronskim kompjuterima koji upravljaju „najsostisticiranijim” ratnim aparatima za efikasnije ubijanje.

Druga linija sledećih tekstova, koja je postajala sve jasnija, uočava da je slična pragmatika instrumentalizovana u ulozi ideologija, koje su oduvek po definiciji sredstvo dominacije (mogle bi se zato nazvati *ideogogije*) i moći. Nakon sloma velikih ideologija, krajem XIX veka, pokazalo se da ni duh, kao ni priroda, ne podnosi *horror vacui*. Zato se na tom mestu pojavila ideologija liberalne demokratije kapitalizma, koja je ubrzo pokazala takve nedoslednosti i samoprotivrečnosti, da je ipak morala biti zamenjena *ideologijom licemerja*. Pri tome treba dobro zapaziti da ta ideologija nije prosto negativna, nešto kao *ateizam* ili *antikomunizam*, nego sebe bestidno promovise sa vrednostima koje sada treba da postanu *pozitivne*, kao što je to „post istina”, „alternativna istina”, ili međusobno ravnopravni „narativi”, itd. Ona se pojavljuje u frazama javnog govora i kroz pokušaje relativizacije amoralnosti sakrivanjem iza obavljanja „svog posla” (ovde opisano kao deformacija Frojdovog koncepta sublimacije, i nazvano *profesionalizacija*, kao novi mehanizam odbrane), i kroz samoopravdavanje izjavama da je svet ionako izgubio racionalnu osnovu, pravo i pravdu, pa to mogu i ja, u svrhu boljeg prilagođavanja, što je ovde shvaćeno kao degeneracija psiholoških mehanizama odbrane racionalizacije i intelektualizacije, i u ovoj knjizi nazivano *iracionalizacija*. Kao što se kaže – ništa novo pod kapom nebeskom, tako se koreni ovakve ideologije naziru npr. od proglašenja atinske demokratije uzornom, pod uslovom da robovi nisu ljudi, do izreke *quod licet Iovi, non licet bovi*. Dalja tendencija radova koji slede nastoji da prikaže jednu od najsnažnijih subjektivnih osnova društvenog širenja takve ideologije, koja je u pojedincu predstavljena ontološko – gnoseološkom kategorijom vremena, u moralne, porodične, socioekonomske, političke i psihološko – psihijatrijske sfere, ali ne kao temporalnost prosto svedenu na trijadu prošlosti, sadašnjosti i budućnosti, kao i pravolinijsku sukcesiju „strele vremena”. Vreme je u duhovnoj sferi moralo da primi duhovna obeležja, a u tom domenu važi kao nedovoljna ona koncepcija vremena koja se zasniva samo na sukcesiji i jednosmernosti toka, kao i druge odatle izvedene vremenske kategorije, nego se mora uvažiti i neizbežno postojanje druge osnovne dimenzije, već i do sada nebrojeno puta implicirane ili eksplicirane kod svih koji su se studioznije bavili pitanjem temporaliteta, i koja je ovde nazvana integracija.